

Vecmāte Mārīte Zīmele: būt tur, kur sākas dzīve

Gunda Katrīna Vovere

Mārīte Zīmele sevi ir veltījusi vecmātes profesijai Preiļu slimnīcas dzemdību nodaļā jau 47 gadus, šajā pasaulē sagaidījusi teju piecus tūkstošus bērniņu, kā pati smejas – tāds neliels miests. Mārīte šajā pusē ir dzimusī, augusi un pēc studijām vēlējas atgriezties mājās. Vecmātes profesija ir ļoti atbildīga, bet vienlaikus brīnumskaista, un ikviens jaunas dzīvības piedzimšanas brīdis viņai joprojām ir īpašs. Mārīte ar mīlestību atceras savus pirmos soļus profesijā un uzsver, ka būt vecmātei ir ne tikai darbs, bet arī sirds aicinājums.

Foto: Gunda Katrīna Vovere

Pastāstiet, kā jūs nolēmāt kļūt par vecmāti?

– Man pat prātā nenāca, ka es kļūšu par mediķi. Tajos laikos bija ļoti daudz avīžu, kurās bija rubrika «Kur mācīties», un pēc vidusskolas absolvēšanas visi tās lasīja un izvēlējās, kur tad iestāties. Man skolas laikā ļoti patika un padevās ķīmija, un, pat nesaprazdama, ko tas īsti nozīmē, es, parasta lauku meitene, nolēmu braukt uz Rīgu un iesniegt dokumentus Latvijas Universitātes Ķīmijas fakultātē. Tikusi līdz Rīgai un iegājusi universitātē, es skatījos uz augstajiem griestiem un greznajām arkām foajē, apkārt staigāja cilvēki, neizkājot man likās, ka viņi ir gudrāki par mani, un man viss iekšā sagriezās, sapratu, ka šeit nevēlos būt. Es izskrēju ārā, apsēdos uz soliņa un sāku raudāt. Sapratu, ka nevaru braukt mājās, nekur neiestājusies. Izvilku no somas avīzi un meklēju tajā kādu citu variantu, un ievēroju Paula Dages Rīgas 1. medicīnas skolu, lecu iekšā turpat braucošajā 3. trolejbusā un devos turp. Tur ar miera sajūtu uzrakstīju iesniegumu, atstāju savus dokumentus un jutos laimīga. Tā tas bija līdz brīdim, kad sākās mācības... Tas bija tik smagi, ka es reizēm joprojām murguju par studijām.

Ne tikai pašas mācības bija grūtas, bet tā bija briesmīga slodze – septiņos no rīta prakse, tad lekcijas vairāku stundu garumā, pēc sešiem vakarā atkal prakse. Man nebija vietas kopmītnēs, tāpēc dzīvoju Ķegumā pie krustmātes un braukāju ar velosipēdu. Prakses bija daudz un dažādās Latvijas pilsētās – Preiļos, Gulbenē, Rīgā. Sākumā praksēs strādājām par sanitārēm, tad bija mūsu prakse, valsts praksē apguvām terapiju, bērnu slimības, ginekoloģiju, dzemdniecību, šīs prakses ietvaros bija arī jāpieņem noteikts skaits dzemdību. Ilgi domāju, ka nespēju izturēt un dzīvoju no nedēļas uz nedēļu ar domu, ka padošos, bet tomēr izturēju šos nepilnos trīs gadus un absolvēju. Nebija zināms, kur tiksīm nosūtītas strādāt, lielākā daļa vēlējas palikt Rīgā, bet es ļoti vēlējos atgriezties mājās, un tā tas arī notika – sāku strādāt Preiļu slimnīcas Dzemdību nodaļā un šeit arī aizvadīti visi mani karjeras 47 gadi.

Vai atceraties pirmās dzemdības, ko pieņēmat?

– Protams, atceros. Tie bija divi, un, tā kā tajos laikos nebija ultrasonogrāfijas, neviens pat ne-nojauta, ka būs divi bērniņi.

Manuprāt, šī ir ļoti īpaša profesija, jo jūs esat tas cilvēks, kas palīdz nākt pasaulē jaunai dzīvībai, pirmais cilvēks, kas paņem rokās bērniņu. Kādas sajūtas tas raisa?

– Ja aizdomājas tā dziļi, to tiešām ir grūti aprakstīt, bet ikdienā es to redzu kā vienkārši darbu, kuru es daru – esmu to izmācījies, man ir darba pienākumi, kuru veicu. Ja paskaita, ka es strādāju 47 gadus, gadā vidēji pieņemu simts dzemdības, kopā esmu šajā pasaulē sagaidījusi ap 4700 bērniņu, tas ir neapverami! Un vecmāte tiešām ir pirmais cilvēks, kas mazulītim pieskaras. Protams, tas bērniņš jau šeit ir, viņš ir audzis mammašs puncī, bet dzemdības ir tāds īpašs brīdis, kad vecmāte palīdz bērniņam nonākt šeit, pie mums. Es teiktu, ka tas ir ļoti emocionāli piesātināts darbs, un varu apstiprināt, ka tiešām nav divu vienādu dzemdību. Es ticu Dievam, es ticu kaut kādiem augstākiem spēkiem un es ticu, ka cilvēkiem ir sargeņģeļi, kuri ikdienā mums palīdz, tikai jāprot tajos ieklausīties un uzticēties iekšējai balsij. Ir bijušas reizes, kad tas ir bijis izšķiroši, iespējams, tā tas bija arī toreiz, kad braucu stāties Latvijas Universitātē. Ir bijis gadījums, kad dzemdībās viss ir kā bija labi, sievietei jau ir aizvesta uz pēcdzemdību palātu, bet kaut kas mani iekšēji urdīja – aizgāju apraudzīt šo sievieti, un tiešām atklājās, ka tomēr ir kāda vaina. Šo gadu laikā ir izstrādājies ļoti spēcīgs instinkts.

Atzīstat, ka intuīcija šajā profesijā spēlē ļoti lielu lomu. Kādas īpašības un prasmes vēl ir nepieciešamas?

– Pirmkārt, ir vajadzīga ļoti liela pacietība, jo saskarsme ir ar ļoti dažādiem cilvēkiem neaizsargātā, un emocionālā dzīves situācijā. Mūsdienās problēma ir arī tā, ka ir pārāk daudz informācijas, kuru jaunās māmiņas mēdz salāsīt un beigās apjuk. Vecmātei ir jāprot visu pienācīgi paskaidrot, jābūt mierīgai, savā ziņā jābūt psihologam, lai spētu novērtēt cilvēku, jābūt saprotošam, nosvērtam, bet reizēm arī vienlaikus gana stingram, lai spētu savākt sievieti, jo dzemdību laikā mēdz izlauzties arī ļoti spēcīgas un negaidītas emocijas, kuras pacientes pēc tam var pat neatcerēties. Tas ir ļoti sensitīvs brīdis sievietes dzīvē. Jāatzīst, ka arī fiziski ir jābūt sagatavotam, jo tiek veiktas arī operācijas, pacientes pēc tām ir jāapkopj, jāpārviesto uz nestuvēm, no nestuvēm.

Kā izskatās jūsu tipiskā darba diena?

– Darbs sākas ar to, ka tiek nodota – pieņemta maiņa, jaunā maiņa tiek informēta par to, kas ir noticis, kāds ir pacientu stāvoklis, par veiktajām un plānotajām manipulācijām, ja kāda paciente jau ir dzemdību procesā – kāda ir to gaita utt. Tad jāsaraksta visi žurnāli – manos darba pienākumos ietilpst arī aizpildīt visus nepieciešamos dokumentus. Kopā

ar dakteri ejam vizītēs pie pacientēm, ja ir dzemdības, strādāju ar šo pacientu. Mums ir arī daudz dažādu iekārtu, ar kurām monitorējam pacientes, klausāmies toniņus, dzemdes darbību, un tas tiek darīts visu laiku līdz pat dzemdību beigām. Pēc dzemdībām viss ir jāsakopj, jāsakārto, paciente pirmajās stundās ir aktīvi jānovēro. Paralēli, ja nepieciešams, palīdzu kolēģēm kādos mazos darbiņos. Mums ir 12 stundu maiņas – dienas un nakts.

Kāds ir jūsu rekords – cik bērniņu esat sagaidījusi vienas maiņas laikā?

– Tie bija kādi 90. gadi, kad aptuveni trīs stundās pieņemu astoņus bērniņus. Astotais bērniņš piedzima pie slimnīcas uzņemšanas durvīm automašīnā, un tad jau atbrauca devītais, bet to es nodevu nākamajai maiņai.

Vai esat kādreiz piedalījusies mājdzemdībās? Šķiet, mūsdienās tās kļūst aizvien populārākas.

– Nē, neesmu un esmu ļoti kategoriska. Dzemdības nav prognozējams process, lai kā tu gatavotos un plānotu. Tas ir pārāk liels risks, un ir bijuši dažādi gadījumi arī stacionārā. Kurš ir redzējis asiņošanu dzemdībās, tas nekad dzīvīvē neparakstītos uz dzemdībām mājās. Tas ir tikai mirklis un viss!

Ir kādas dzemdības, kuras jums īpaši palikušas atmiņā?

– Tā īsti nenāk prātā šobrīd, bet atminos kādu nesenu kuriozu. Piedzima bērniņš, uzreiz tika iedots mammai, medmāsiņa jautā mammai, kā tad sauks bērniņu, mamma svētlaimīgi atbild, ka sauks par Anniņu, bet es atbildu, ka tikko piedzima Pēterītis! Ultrasonogrāfijā bija teikts, ka būs meitiņa, bet, redz, arī mūsdienās var sanākt šādi joki.

Kā ir pieņemt dzemdības savas ģimenes sievietēm?

– (ar asarām acīs) Tas ir ļoti īpaši, to nevar vārdiem aprakstīt. Pirmkārt, ir milzīgs satraukums, kuru nedrīkst izrādīt. Atbildība vienmēr ir liela, bet, šķiet, šajos brīžos tā dubultojas. Tas ir ļoti emocionāls notikums, pēc tam es vienmēr, tāpat kā tagad, apraudos aiz laimes. Dzemdības ir ļoti smags darbs sievietei, bet, kas ir interesanti, daļa šīs pieredzes ātri aizmirstas. Tā laimes sajūta pārtrumpo sāpes un nepatīkamās sajūtas. Tā ir iekārtota pasaule, mēs labprātīgi uz to parakstāmies un nereti ne vienu reizi vien. Un cik interesanti, ka katrs jaundzimušais ir ar pilnīgi citu skaistu sejiņu. Tā tikai varbūt var šķist, ka jaundzimušie visi ir vienādi, bet tā nav. Es arī saprotu sievietes, kuras uz dzemdībām kā atbalsta personu ņem līdzī mammašs, draudzenes, māšas, vīrus. Bet ne visi vīrieši

šo spēj izturēt, tāpēc ne visiem vajag nākt dzemdību telpā. Liela daļa ir lieli palīgi, bet gadās, ka atbalsta persona vairāk traucē nekā palīdz māmiņai.

Kādreiz jau tas nebija tā pieņemts, ka vīrietis piedalās dzemdībās.

– Nebija, tad vēl kādu laiku vīra piedalīšanās dzemdībās bija maksas pakalpojums...

Kas jums šajā darbā sniedz vislielāko gandarījumu?

– Vislielākais gandarījums ir, kad pēc dzemdībām viss ir kārtībā. Pēc darba maiņām mēģinu atslēgties un darbu uz mājām nenes, bet tāpat neviņš sanāk visus notikumus kā filmā izlaist cauri prātam, analizējot, vai viss bija pareizi un labi izdarīts. Pat ja ir bijušas sarežģītākas situācijas, man galvenais, lai bērniņš un mamma ir veseli, jo atbildība ir tiešām liela, turklāt nevis par vienu, bet uzreiz par diviem.

Kā vecmātes profesija ir mainījies gadu laikā?

– Šī profesija gadu laikā ir ļoti mainījies. Ir mainījies darba specifika, ir pavisam citas vadlīnijas, pēc kurām strādāt, bet instrumenti, kas bija pirms 45 gadiem, joprojām ir tie paši, tikai mūsdienās tie tiek daudz labāk apstrādāti, sterilizēti. Materiāli, ko izmanto šuvēm, ir pilnībā mainījušies, tāpat arī sistēmas – sākumā vēl strādāju ar tādām, kur bija ar skrūvēti jāregulē pilieni. Kādreiz nebija nekādu aparātu, bērniņa sirds toņus klausījāmies ar stetoskopu, ultrasonogrāfa nebija, bērniņu pirmoreiz redzēja, kad piedzima, un, godīgi sakot, ir bijuši dažādi emocionāli pārdzīvojumi, jo dzīva daudz bērniņu ar iedzimtām patoloģijām. Domāju, ka jaunās vecmātes arī daudz citādāk apmāca, arī man visas karjeras laikā nepārtraukti ir bijis jāmacās, jāpilnveido savas zināšanas.

Kāds būtu jūsu ieteikums jauniešiem, kas vēlas kļūt par vecmāti?

– Meitenes, jaunās vecmātes, kuras esmu satikusi, manuprāt, ir tādas īpašas. Tās, kuras tiešām ir izlēmušas savu dzīvi saistīt ar šo profesiju, viņas ir citādākas, ļoti mīlīgas, jaukas, gaišas. Mācīties, tā ir viena lieta, bet, kad pa īstam nokļūsti šajā vidē un profesijā, varētu teikt, ka pazūd rozā brilles. Cik man zināms, mūsdienās daudz kas tiek mācīts attālināti, notiek tiešsaistes lekcijas, un, es domāju, ka trūkst īstas komunikācijas ar cilvēkiem, ko tomēr vajadzētu. Jaunajiem jādomā, ceļu ir daudz, izvēlēties var un kādam ir jādara arī šis darbs. Iesaku ieklausīties savā sirdsbalsī un sekot tai, tiešām novēlu, lai nāk jaunā paaudze un lai šis darbs būtu sirdslieta. ▣

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Vecmāte Mārīte Zīmele: būt tur, kur sākas dzīve» saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds